

Ενδεικτικές απαντήσεις στις ερωτήσεις του λογοτεχνικού

1. **Ο Γιώργης** είναι ειλικρινής και αυθόρμητος αφού από την αρχή της νουβέλας σελ. 32 δηλώνει στο συνάδελφό του ότι δεν τον ενδιαφέρει η διδασκαλική τέχνη και ότι βρίσκεται προσωρινά στη θέση αυτή ενώ στη πραγματικότητα το μόνο που τον ενδιαφέρει είναι το κυνήγι. Από την άλλη είναι και αδιάφορος αφού δεν τον νοιάζει να διδάξει τα παιδιά αλλά αντίθετα δεν χάνει ευκαιρία να κυνηγά ενώ βρίσκεται ακόμα και μέσα στη τάξη (σελ. 39 και 61). Συνεπαρμένος από το πάθος του για το κυνήγι και τον έρωτα παραμελεί τα παιδαγωγικά του καθήκοντα και προσπαθεί να καλύψει τα κενά του είτε με τον τυφλοσούρτη (σελ. 38) είτε χρησιμοποιώντας δύο μαθητές του οι οποίοι ήταν πολύ καλοί στα μαθήματα για να διδάσκουν εκείνοι στα παιδιά, τον Κώστα και τον Μανούσο(σελ55, 57). Από την άλλη όμως είναι καλοδιάθετος και κερδίζει τη συμπάθεια των μαθητών και των προϊσταμένων του(σελ. 37, 39και 52) , παρόλο προσπαθεί να καλύψει την άγνοια και την αδιαφορία που τον χαρακτηρίζει με τα πιο πάνω τεχνάσματα. Παρουσιάζεται διαρκώς αφηρημένος (σελ. 48) ειδικά όταν στη ζωή του μπαίνει ο έρωτας που τον αποσυντονίζει εντελώς και τον βγάδι , εκτός τόπου και χρόνου. Επιπλέον θα τον χαρακτηρίζαμε και παρορμητικό όπως φαίνεται από την ελαφρότητα με την οποία αντιμετωπίζει τις καταστάσεις. Η παρορμητικότητα του αλλά και η έλλειψη επαγγελματισμού του φαίνονται και από το γεγονός ότι μέσα στη τάξη είχε και το δίκαννο αλλά και τα δύο του σκυλιά και δεν δίσταζε όταν έβλεπε θήραμα να βγαίνει έξω από την τάξη ενώ έκανε μάθημα και να κυνηγά (σελ 60).

Ο «πρώην δημοδιδάσκαλος» διαγράφεται ως ανασφαλής και αδύναμος τύπος ανθρώπου. Ο αφηγητής τού δίνει το υποτιμητικό παρατσούκλι «μπάρκας», δηλαδή Αιθίοπας, εξαιτίας του μελαμψού χρώματος της εξωτερικής του εμφάνισης. Σε άλλο σημείο τον αποκαλεί, για τον ίδιο λόγο, Οθέλλο, υποκοριστικό το οποίο σηλώνει και τη ζήλια του (σελ. 45). Σε πολλά σημεία του κειμένου παρουσιάζεται ως δειλός και ραδιούργος, «χαιρέκακος» σύμφωνα με τον Γιώργη όπως φαίνεται στο επεισόδιο σελ. 54 όπου τσακώνονται οι δύο δάσκαλοι και λόγω των σκυλιών αλλά και λόγω των συκοφαντιών του μπάρκα εναντίον του Γιώργη στους συγχωριανούς. Η νουβέλα ολοκληρώνεται με τη σκηνή της αυτοκτονίας του «μπάρκα», αποτέλεσμα της παραχώδους επαγγελματικής ζωής του, κυρίως όμως της έντονης ερωτικής του απογοήτευσης. Η αδυναμία του να επικοινωνήσει ουσιαστικά με τον περίγυρό του τον οδηγεί σε αναπάντεχη ψυχική φόρτιση και τελικά στην αυτοκτονία. Δεν πέτυχε να

κερδίσει ούτε την εκτίμηση του Γιώργη ούτε των μαθητών του ούτε και της Φωτεινής, που την αγαπούσε κρυφά. Ήταν συμπαθής μόνο στον ιερέα, προφανώς επειδή του προσέφερε υπηρεσίες με την ψαλτική που κατείχε. Ούτε οι μαθητές του τον συμπαθούσαν αφού όταν τσακώθηκε με τον Γιώργη, παρόλο που τον ήξεραν περισσότερα χρόνια πήραν το μέρος του Γιώργη.

Αφηγηματικοί τρόποι

Η περιγραφή του Γιώργη γίνεται κυρίως με την **αφήγηση** δηλαδή την εξιστόρηση εμπειριών και περιπετειών του νεαρού δασκάλου. Ο αφηγητής περιγράφει τι συνέβη με δικά του λόγια ή εκθέτει σκέψεις και συναισθήματα των προσώπων, χωρίς άμεση παράθεση των λόγων τους αλλά και μέσα από **τον διάλογο**: Τα διαλογικά μέρη είναι σε ευθύ λόγο και σε πρώτο πρόσωπο. Ο λόγος των προσώπων αποδίδεται πιστά (ύφος, ιδίωμα, λεξιλόγιο κ.τ.λ.) Ιδιαίτερα θα πρέπει να τονιστεί ότι η πολύ επιτυχημένη χρήση του διαλόγου προσδίδει στην αφήγηση δραματικότητα, φυσικότητα και ζωντάνια, ενώ παράλληλα συντελεί στην πειστικότερη διαγραφή των χαρακτήρων. Τέλος ο συγγραφέας χρησιμοποιεί και την περιγραφή όπως φαίνεται μέσα από τη λεπτομερή περιγραφή της εξωτερικής εμφάνισης του μπάρκα.

2. Στη νουβέλα «όταν ήμουν δάσκαλος» ο έρωτας διαδραματίζει σημαντικό ρόλο παρόλο που τόσο στη περίπτωση τόσο του Γιώργη όσο και του άλλου δασκάλου, πέρα από το γεγονός ότι το αντικείμενο του πόθου είναι το ίδιο (η Φωτεινή) είναι και ανεκπλήρωτος. Θα μπορούσαμε να πούμε ότι πρόκειται για ένα πλατωνικό έρωτα ο οποίος πυροδοτείται κυρίως από τη πονηριά της Φωτεινής, η οποία ενώ φαίνεται ότι τους προκαλεί την ίδια στιγμή τους απορρίπτει εντείνοντας περισσότερο την επιθυμία τους. Εντούτοις ο κάθε δάσκαλος χειρίζεται τον έρωτα πολύ διαφορετικά, στοιχείο που αντιστοιχεί και στη διαφορετικότητα του χαρακτήρα τους. Στη περίπτωση του Γιώργη, ο ίδιος προσέχει τη Φωτεινή αφού την αναφέρει ο άλλος δάσκαλος, ο οποίος άθελά του γίνεται η αιτία να την ερωτευτεί ο συνάδελφός του. Την βλέπει από το παράθυρο ενώ κάνει μάθημα και είναι συνεχώς αφηρημένος λόγω της σκέψης του σε αυτή ακόμα και όταν δεν την βλέπει. Εντούτοις είναι πιο τολμηρός από τον άλλο δάσκαλο αφού δεν διστάζει να της φράξει το δρόμο σε μια ανέλπιστα προσπάθεια του να την προσεγγίσει. Στο τέλος όμως όταν μαθαίνει για το γάμο της Φωτεινής καταλαβαίνει ότι δεν ήταν πραγματικός έρωτας αλλά πείσμα και γι' αυτό το λόγο το αποδέχεται και ανακουφίζεται.

Από την άλλη ο άλλος δάσκαλος δεν παραδέχεται τον έρωτά του στη Φωτεινή αλλά προσπαθεί να τον κρύψει κατηγορώντας και απορρίπτοντάς την θυμώνοντας μάλιστα και για τον τρόπο που η ίδια τον προκαλεί. Πίσω όμως από την άρνησή του φαίνεται το πόσο βαθιά ερωτευμένος ήταν μαζί της αφού τα βάζει και με τον Γιώργη όταν υποψιάζεται ότι και αυτός την έχει ερωτευτεί. Ο έρωτας του φαίνεται και μέσα από τις εκρήξεις ζηλοτυπίας που κάνει συχνά στο Γιώργη. Ο έρωτάς του όμως φαίνεται ότι περιείχε περισσότερο πάθος αφού στο τέλος μη αντέχοντας το γεγονός ότι η Φωτεινή παντρεύτηκε αυτοκτόνησε.

3. Το γυναικείο στοιχείο εκπροσωπείται κυρίως από τη Φωτεινή – υπάρχουν και κάποιες σύντομες αναφορές στη νοοτροπία και στη φύση των γυναικών του χωριού. Από την αρχή της νουβέλας δηλώνεται στο Γιώργη ότι στο χωριό που θα πάει οι γυναίκες είναι μόνο για γάμο. Επίσης στη σελίδα 36 ο Γιώργης σε μια προσπάθεια του να βρει μια κοπέλα να τον βοηθά με το μαγείρεμα το προτείνει σε μια χήρα πάνω από 60 για να εισπράξει αρνητική απάντηση όπως και τη βεβαίωση του συναδέλφου του ότι καμία κρητικιά δεν θα μπει σε ένα σπίτι από ανύπαντρους άντρες. Άρα καταλαβαίνουμε ότι οι γυναίκες είχαν περιορισμένες ελευθερίες και ότι η κοινωνία εκείνη την εποχή ήταν αρκετά συντηρητική και καθόλου φιλελεύθερη όσο αφορά τις σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων. Επιπλέον η Φωτεινή ζητά από τον δάσκαλο να την πάρει στο σχολείο για να μάθει γράμματα άρα πιθανόν τα κορίτσια δεν είχαν πρόσβαση στη μόρφωση αλλά αντίθετα βοηθούσαν τους γονείς τους στα χωράφια. Η Φωτεινή παρουσιάζεται από τον συνάδελφο σαν πονηρή και φιλάρεσκη, η οποία της αρέσει να πυροδοτεί τον ανδρικό ερωτισμό αλλά και σαν ίδια με όλες τις άλλες γυναίκες με τη διαφορά ότι στη κλειστή κοινωνία της επαρχιακής Κρήτης τις περιορίζει ο φόβος. Γενικά η Φωτεινή αποτελεί το τρόπαιο για τους δύο άντρες οι οποίοι εστιάζουν κυρίως στην εξωτερική της εμφάνιση και όχι στο χαρακτήρα ή την προσωπικότητά της.

Η κοινωνική θέση της γυναίκας της εποχής μας διαφέρει πάρα πολύ αφού οι γυναίκες έχουν περισσότερες ελευθερίες κινήσεων και τα δικαιώματά τους έχουν εξισωθεί με αυτά των αντρών. Πλέον οι γυναίκες μορφώνονται, κυκλοφορούν ελεύθερες, λένε την άποψή τους και αποδεικνύουν την αξία τους μέσα από το χαρακτήρα και την προσωπικότητά τους. Επιπλέον οι σχέσεις μεταξύ των δύο φύλων είναι πολύ πιο ελεύθερες. Επίσης δεν παρεξηγούνται ίσως και τόσο εύκολα όπως στη περίπτωση του Γιώργη και του συναδέλφου.

4. Η συκαμινιά αναφέρεται για πρώτη φορά στη νουβέλα στη σελίδα 61 σαν το δέντρο που βρίσκεται στον κήπο του χωραφιού της Φωτεινής και το οποίο συγκέντρωνε πάρα πολλά θηράματα. Από την άλλη ήταν και το δέντρο στο οποίο καθόταν η Φωτεινή και την έβλεπαν οι δύο δάσκαλοι. Στη σελίδα 79 ο συνάδελφος αναφέρεται στο δέντρο σαν αυτό που τον βασάνισε υπονοώντας τον έρωτά του προς τη Φωτεινή. Το δέντρο αυτό συμβόλιζε για τους δύο δασκάλους αλλά κυρίως για το συνάδελφο τη χαρά της ζωής, τον έρωτα, το πάθος, την ευτυχία αλλά και το ίδιο το νόημα της ζωής. Στη σελίδα 82, μετά την αυτοκτονία του συναδέλφου, η φράση αποκτά πιο μελαγχολικό τόνο και συμβολίζει την απώλεια της ευτυχίας και της χαράς του νοήματος και παραπέμπει στο θάνατο.

5. Ο Γιώργης αντιπροσωπεύει τον τύπο του ήρεμου, δημοκρατικού/προοδευτικού παιδαγωγού, που συχνά, όμως με χιούμορ, σκιαγραφείται και ως αδιάφορος, ανεύθυνος και αδαής, λόγω επιστημονικής ανεπάρκειας και έλλειψης ενδιαφέροντος για το λειτούργημά του. Η παιδαγωγική του μέθοδος, η οποία στηρίζεται στην επικοινωνία και την αλληλοκατανόηση δασκάλου – μαθητή, φαίνεται σε πολλά σημεία της νουβέλας να οδηγεί σε αναρχία και διάλυση της τάξης, λόγω της ατιμωρησίας εκ μέρους του δασκάλου. Ωστόσο, παράλληλα φαίνεται να καλλιεργεί επιτυχώς τη συνειδητή πειθαρχία, επιλογή η οποία, τελικά, τον «δικαιώνει».

Σύμφωνα με το απόσπασμα ο ίδιος αναφέρει ότι δεν θέλει να τους δέρνει γιατί έτσι δεν θα γίνουν υπερήφανοι πολεμιστές, οι οποίοι θα ελευθερώσουν την Κρήτη από τους Τούρκους κάνοντας έτσι μια έμμεση αναφορά στους αγώνες των Κρητικών για αποτίναξη του τούρκικου ζυγού στην Κρήτη. Η δική του παιδαγωγική μέθοδος προωθεί την αυτενέργεια των μαθητών, ενθαρρύνει την αυτοπεποίθησή τους και τους βοηθά να γίνουν ελεύθεροι άνθρωποι και πολεμιστές που μακροπρόθεσμα θα ελευθερώσουν και την πατρίδα τους. Τα λόγια αυτά του Γιώργη φαίνεται ότι άγγιξαν τους μαθητές, οι οποίοι σταμάτησαν τις αταξίες και την ασέβεια.

6. Σελ. 14-15 των σημειώσεων.

7. Σελ 16 των σημειώσεων

8. Σελ. 10-11

9. Με αυτό τον τρόπο ο συγγραφέας ενδυναμώνει τον συμμετοχικό τρόπο και δίνει αμεσότητα στο έργο του. (όσο αφορά αυτή την ερώτηση θα έχετε μπροστά σας το απόσπασμα και θα είναι εύκολο να εντοπίσετε το σημείο εκείνο όπου ο αφηγητής απευθύνετε άμεσα στον αναγνώστη π.χ. «θα εννοήσετε μετ' ολίγον»).